

притомний, або отруїти, воно може бачити в повній темряві), *Uniondale Phantom Hitchhiker* – '22 year old girl died of head injuries and found laid against an embankment between Uniondale and Willowmore. She was short with long hair, wearing dark green trousers and a duffel coat' [26] (подорожуючий привид із Юніондейла – двадцятидвохрічна дівчина, що вмерла від отриманих ушкоджень голови і яку знайшли між Uniondale та Willowmore. Померла мала довге волосся і була вдягнена у яскраво зелені брюки та вовняне пальто).

Емоційно-оцінне сприйняття об'єктів експлікується кольоронайменуваннями з периферії кольорового спектру – *golden hair (Goldilocks), painted woman (Jezebel), blood money (Judas), metal (Captain Hook); золотоволосий (Дідо-Всеви́до), світлолиця (Дана), сліпучо-золотаве пір'я (Жар-птиця), сонячна країна (Вурій)*.

Висновки. Характеристика колористичної картини ірреального світу в досліджуваних мовах становить підґрунтя для узагальнень щодо її основних ознак. Колористична лексика є значним фрагментом ірреального світу, оскільки система колірних номінацій створюється народом, відбиваючи його сприйняття уявного світу як ментального конструкту. Колір задає певну аксіологічну перспективу, впливаючи на сприйняття позначуваного цим кольором явища. Значних розбіжностей у перцепції уявного світу англійським та українським соціумами, експлікованих у кольоро-найменуваннях, не зафіксовано, проте, на відміну від англійської мови, у якій домінують ядерні кольори на позначення об'єктів ірреального світу, в українській мові діє розвинута й розгалужена система відтінків кольорів, яка дозволяє увиразнити, ширше й детальніше продемонструвати уявлення української спільноти про уявний світ і свідчить про розвиненість кольорової картини ірреального світу в українській мові, яка не стільки інакше формується, скільки по-іншому – яскравіше, наочніше – виявляється. Отже, колористичний ряд бідніше представлений в англійській мові, а семантично-ускладнена кольорова парадигма характерна для об'єктів ірреального світу в українській мові.

Проведений аналіз свідчить про вмотивованість вибору кольору на позначення об'єктів уявного світу в досліджуваних соціумах. Усі кольороназви уявного світу є певною системою, основа якої – чітка ієрархія її членів.

1. Давиденко К. О. Кольороназви в індивідуально-авторській картині світу Максиміліана Волошина : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 "Російська мова" / К. О. Давиденко. – Симферополь, 2007. – 21 с. 2. Джадд Д. Цвет в науке и технике / Д. Джадд, Г. Вишецки ; пер. с англ. – М. : Мир, 1978. – 592 с. 3. Ермакова О. Б. Концептуализация цвета в русском языке : автореф. дисс. на

соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.01.02 "Русский язык" / О. Б. Ермакова. – М., 2007. – 28 с. 4. Ковальова Т. В. Лексико-семантические поля кольоративов в украинській поезії початку ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Т. В. Ковальова. – Харків, 1999. – 19 с. 5. Ковбасюк Л. А. Семантичний та функціональний аспекти одиниць вторинної номінації з компонентом "кольороназва" в сучасній німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Л. А. Ковбасюк. – К., 2004. – 20 с. 6. Люкина Е. В. Номинативное пространство фразеологических единиц с компонентами цветообозначения в немецком и английском языках (когнитивно-номинативный аспект) : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / Е. В. Люкина. – М., 2004. – 24 с. 7. Макеенко И. В. Семантика цвета в разноструктурных языках: универсальное и национальное : дисс. ... кандидата филол. наук : 10.02.19 / И. В. Макеенко. – Саратов, 1999. – 258 с. 8. Мичугина С. В. Денотативное пространство прилагательных цвета в английском языке : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / С. В. Мичугина. – М., 2005. – 24 с. 9. Пастушенко Т. В. Колірна номінація як елемент вторинної мовної картини світу [на матеріалі сучасної англійської мови] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Т. В. Пастушенко – К., 1998. – 16 с. 10. Раденкович Л. Символика цвета в славянских заговорах / Л. Раденкович // Славянский и балканский фольклор. Реконструкция древней славянской культуры: источники и методы. – М.: Наука, 1989. – С. 122–147. 11. Садыкова И. В. Обозначение красного цвета в русском языке в историко-этимологическом аспекте : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 "Русский язык" / И. В. Садыкова. – Томск, 2006. – 21 с. 12. Слезкина М. Г. Семантика и символика прилагательного "желтый" в русском языке: в семасиологическом и ономазиологическом аспектах : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 "Русский язык" / М. Г. Слезкина. – Челябинск, 2005. – 22 с. 13. Знаки української етнокультури : [словник-довідник] / [авт.-уклад. В. В. Жайворонко]. – К. : Довіра, 2006. – 703 с. 14. Войтович В. М. Міфи та легенди давньої України / В. М. Войтович. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2007. – 392 с. 15. 100 Найвідоміших образів української міфології / [за ред. О. Таланчук, Ю. Бедрика]. – К. : Книжковий дім "Орфей", "Автограф", 2007. – 460 с. 16. Словник давньоукраїнської міфології / [укл.: С. П. Плчинда]. – К.: Велес, 2007. – 240 с. 17. Словник української мови : [у 11 т.] / [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наукова думка. – 1971–1980. 18. Войтович В. М. Українська міфологія / В. М. Войтович. – К. : Либідь, 2005. – 664 с. 19. Лозко Г. С. Українське народознавство / Г. С. Лозко. – [3-є вид.]. – Х. : Вид-во "Див", 2005. – 472 с. 20. Danu Forest [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.danuforest.co.uk/gwyn_ar_nudd_19.html. 21. English Creatures [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.thecbg.org/wiki/index.php/Germanic_Creatures. 22. Micha F. Lindemans Encyclopedia Mythica [Електронний ресурс] / F. Micha. – Режим доступу : http://www.pantheon.org/articles/b/bean_sidhe.html. 23. Legendary creatures [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Legendary_creature. 24. Longman Dictionary of Contemporary English / [ed. by A. Gadsby]. – Harlow : Pearson ESL, 2006. – 1968 p. 25. Longman Dictionary of English Language and Culture. – Harlow : Addison Wesley Longman, 1998. – 1568 p. 26. Mysterious Britain & Ireland (Encyclopedia) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mysteriousbritain.co.uk/folklore/folktales/english-folktales>. 27. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / [ed. by S. Wehmeier]. – Oxford : Oxford University Press, 2003. – 1540 p. 28. Oxford Guide to British and American Culture. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 542 p. 29. Oxford Wordpower Dictionary / [ed. by S. Wehmeier]. – Oxford : Oxford University Press, 1999. – 746 p.

Надійшла до редколегії 14.09.12

РОМАНСЬКІ МОВИ

О. Пономаренко, доц.

ЕВОЛЮЦІЯ ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ ІТАЛІЇ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Стаття продовжує цикл досліджень, присвячених еволюції дипломатичного дискурсу країн романського мовного ареалу. У ній висвітлено стан дипломатичного дискурсу в епоху Середньовіччя.

Ключові слова: дипломатичний дискурс, історія, середньовічний.

Данная статья – продолжение цикла исследований, посвященных эволюции дипломатического дискурса стран романского языкового ареала. В ней освещено состояние дипломатического дискурса в эпоху Средневековья.

Ключевые слова: дипломатический дискурс, история, средневековый.

With this article the author continues the research of diplomatic discourse evolution in countries where the Romanic languages are spoken. It shows the diplomatic discourse status in the Middle Ages.

Key-words: diplomatic discourse, history, medieval.

Дипломатичний дискурс у сучасному його вигляді пройшов довгий шлях еволюції від перших виступів і промов античних риторів, політиків і державних діячів до нинішнього рівня розвитку: з чіткими лексико-

граматичними нормами та стильовими ознаками. З огляду на відсутність повномасштабного лінгвістичного дослідження цього виду мовлення [4, с. 7], цією статтею продовжимо наводити результати власних спостере-

жень становлення дипломатичного дискурсу країн романського мовного ареалу. Наразі розглянемо еволюцію дипломатичного дискурсу в епоху Середньовіччя.

Ще Геродот почав уважно відстежувати й порівнювати звичаї і традиції різних народів. Він одним із перших наголошував на немалозначності ролі кожної мови у формуванні індивідуальних рис народу як її носія, і що, по суті, саме мови й забезпечують цю відмінність між народами [3]. Услід за давньогрецьким істориком простежимо зміни у дипломатичному мовленні, які сталися після завоювання Італії Ломбардами (Longobardi, 6-10 ст.), ставши відчутними і змінивши статус цього виду дискурсу.

Факт поділу народів на переможених і переможців, несприятлива економічна ситуація на певних територіях призвели до того, що представників романської культури намагалися тримати подалі від державних структур. Учені припускають, що самі ломбардійці використовували переважно латинську мову (народну латину) навіть на переговорах високого рівня. Хоча, з іншого боку, неможливо стверджувати достеменно, оскільки до наших днів не дійшло жодного автентичного документа тієї епохи. Те саме стосується й папських документів періоду, що передавав Каролінгам (зовнішньополітичні документи періоду Адріана I та Паскуаля I). Ці документи не відрізняються вищим рівнем, ніж офіційні листи часів панування франків. Дослідники сходяться на думці [2, с. 960], що лише папська канцелярія, принаймні за часів Григорія I та, можливо, його безпосередніх послідовників, дотримувалася античних традицій стосовно письмового мовлення.

З плином часу, частково – як наслідок контактізації лексичними одиницями мов народів-завойовників, частково – від інтенсифікації торгово-економічних зв'язків, у першій половині VII сторіччя італійська та французька мови зовнішньополітичних документів характеризувалася тотальним засиллям іншомовних слів ("un totale imbarbarimento della lingua" [2, с. 962]); жоден зі збережених документів не може слугувати прикладом чистої латини. Хоча, при цьому, документи авторства політиків з прошарку духовенства відзначалися вищим рівнем граматичних знань і культури оформлення.

У цей самий період у державних документах простежується поява того, що у сучасній лексикології називається "геосинонімами", "регіоналізмами", "варіантами мови" – спочатку на рівні окремих лексичних одиниць, а згодом і на рівні цілого тексту (документа) назагал. Посланці-представники різних областей певної країни створювали документи, в яких можна було чітко розпізнати "місцеві відмінності народної латини" – "differenziazioni locali della lingua volgare" [2, с. 963].

Заради точності варто відзначити, що в усіх дипломатичних документах відображаються тенденції, притаманні розвитку мов у відповідні періоди (фонетичні зміни, які маніфестуються в орфографії, та еволюцію граматичних форм описує Х. Бресслау [2, с. 965-7]).

Тексти окремих італійських документів королівської та папської канцелярій, датованих IX-X сторіччями і які дійшли до наших днів дозволяють пересвідчитися, що вульгарна латина залишається абсолютно домінуючою для письмових документів. Необхідно констатувати, що рівень освіченості й, відповідно, мовлення дипломатів романських країн (до епохи Генріха II та Коррадо II), на то час, був на кілька позицій нижчим, ніж у германомовних колег.

Лише починаючи з другої половини XI сторіччя можна помітити, зокрема, у документах центральної частини Італії (Тусція – Tuscìa та Романія – Romagna), покращення рівня мови, що відбувалося пропорційно до збільшення кількості освічених людей в країні у цілому. Згодом у південних регіонах Італії за часів панування норманів і, знову ж, у центральних областях, від німецького

впливу, мова документів ставала вишуканішою. Відтак до середини XII століття "письмова" мова повністю переважала над її розмовним варіантом, і в документах вже не зустрічалися простонародні слова, крім випадків випадкової неухважності, наприклад, часовий маркер "mesis nobe" замість "meses novem" [2, с. 978].

Володіння італійською мовою (а не вульгарною латиною) у XIII столітті більше не було рідкістю, – радше необхідним реквізитом для роботи у певних державних службах (окремим працівникам доводилося навіть скласти іспит на її знання). Звісно, це позитивно позначилося на мові, якою такі функціонери писали документи. Таким чином, під впливом Німеччини, також і в Італії до кінця XIV століття стало гарним тоном не лише використання грамотної та стилістично правильної мови в документах, але й започаткувалася традиція прикрашання усних промов і письмових документів вишуканими формами, які нині співвідносять з *риторичними фігурами та стилістичними прийомами* ("colores rhetoric").

Приміром, Леон (Leone), єпископ міста Vercelli, який надиктовував документи для внутрішнього та зовнішнього використання державними діячами за часів правління Оттона III та Генріха I, а, згодом, і Конрада II, надавав перевагу риторичним фігурам, зокрема – анафорі, яку в Середні віки називали *repetitio*; та *trductio*, тобто, грі слів і концептів.

Також у Середньовіччі романські дипломати на загал частіше інших колег вдавалися до застосування *прийому упуцнення* ("omissione") [2, с. 987] слова чи речення, яке, як передбачалося, могло не сподобатися, образити чи зашкодити певним чином адресату. При цьому намагалися не спотворювати суть документа – не звужувати чи не розширювати оригінальне повідомлення.

Знову ж, більшість дослідників сходяться на думці, що мова дипломатичних документів XV-XVI століть була лише спробою імітувати високі зразки латини, продемонстровані Цицероном і Цезарем. Спосіб висловлення думок був частково продиктований *вимогами часу і загальним прагненням і пошуком більш рафінованих форм* (що, з іншого боку засвідчує згодом доведену тезу про постійний розвиток мови як живого, а не сталого організму. Іншою вартою відзначення характеристикою тогочасного мовлення дипломатів є те, що дипломати тяжіли до спрощених, більш реалістичних і наближених до щоденного спілкування та природного формулювання думок як усно, так і на письмі, замість застосування "штучних", нерідко громіздких, завчених формул і кліше.

У цей період вже можна чітко визначити суто лінгвістичні особливості мови дипломатів, як-то поодинокі граматичні помилки при зміні іменників за відмінками (вживання прийменників перед іменника), на синтаксичному рівні – схильність заміняти конструкції "знахідний відмінок з інфінітивом" на речення з "quod, qua/iter, quia" після дієслова (або синонімів до дієслова) "dire" за допомогою речень з "ut dopo iubeo"; використання певних займенників ("ipse" у ролі простого вказівного займенника, "talis-qualis" на "is-qui"); громіздкі поєднання прийменників, засилля конструкцій з герундієм тощо. Лексичний склад збагачується словами з інших романських мов (часто все ще із закінченнями на латинський манер), *новоствореними чи запозиченими термінами на позначення нових понять* (особливо в міжнародній юридичній практиці, наприклад: *acqua territoriale, clausola, sovranità*). Водночас чимало латинізмів модифікує своє початкове значення чи набувають нових відтінків значень, стаючи надалі словотвірними основами та не вдаючись до підрядних описових речень.

По суті, вже починаючи з XII століття, а в XIII-XV – з особливою чіткістю можна було *відрізнити, чий руці*

належав той чи інший дипломатичний документ, зокрема, коли йшлося про розмежування романської та германської культур. Дослідники середньовічних документів авторства дипломатів романського мовного ареалу стверджують [2, с. 988], що в ті часи можна було вирізнити індивідуальні елементи, які об'єднували кілька документів певної епохи чи певної канцелярії. Саме в цей час заклалися засади національно-специфічних відмінностей у мовленні дипломатів-представників цих двох мовних груп ("*dall'uso fatto della lingua possiamo riconoscere la nazionalità di chi se ne serve*") [2, с. 978]. В сучасних термінах – йдеться про визначення *ідеостилу та ідіолекту дипломата чи етноспецифіку дипломатичного дискурсу* певної країни. Звісно, про це стало можливим говорити після того, як дипломати впевнено заговорили своїми національними мовами.

А серед дипломатів, національними мовами котрих були романські, *чітко вирізняється стиль італійців*, чие мовлення вже не містило більше простонародних слів, хоча вони продовжували допускати орфографічні неточності, як, наприклад, помилкове пропускання літери "h", інші фонетико-орфографічні неточності, на кшталт вживання "*donnus*" замість "*domnus*", некоректне вживання власних імен і назв германського походження, недотримання античної (оригінальної) форми написання таких іменників, але їхня адаптація до мовних канонів кожної епохи. До певної міри це було свідченням прагнення досягнути більшої толерантності у спілкування з представниками різних місцевостей і діалектів, тобто не підкреслюючи (не загострюючи увагу) на походженні, належності і т.п., що могло б спровокувати певні негативні реакції чи конотації у співрозмовників.

Найлегше *впізнавався стиль дипломатів, вихідців з південних областей Італії*, – через неповторний мовний колорит, який зберіг свою самобутність і донині (див. Стилiстичний порівняльний аналіз у [2, с. 981-2].

Формуються поступово й інші особливості дипломатичного дискурсу: відносна нечисленність основного ядра лексики, дотримання мінімуму лексичних одиниць, необхідних для вербального оформлення думки. Пояснення просте: дипломат у Середньовіччі мусив висловлюватися з певного (неширокого) кола тем, передавати ставлення до схожих подій, виражати подібні ідеї. Відтак щоразу складав документи за звичною схемою, шаблоном, використовував знайомі слова та їх поєднання. Тому мова дипломатичних документів перетворюється

на стереотип (певного періоду чи, рідше, конкретного авторства). Ось кілька прикладів: "*de nostri statu regni tractare*" – вислів, якому приписують авторство Оттона I (Ottone I), 953-956 років; "*ob minime denegandam dilectissimi N. Petitzonem*" – вислів, що, як вважається, вийшов з уст та з-під пера Генріха IV (Enrico IV); слово "*corroboratio*", якому часто передувало "*cuius traditionis (donationis ecc.) testem hanc paginam (cartam, cartam praesentem ecc.) scribi iussimus*". Справедливим буде відзначити одразу, що ці лексичні звороти зустрічаються і в документах інших тогочасних дипломатів [2, с. 984].

У цілому, італійська мова стала визнаною мовою документів згодом, після грецької та латини. Лише на Сардинії, яка розвивалася завжди відмінно від півострівної Італії, місцевий діалект використовувався на міжнародному рівні вже з XI століття. Найдавніший документ, написаний на сардській мові, датований приблизно 1070-1080 роками, але до наших днів дійшла лише його копія, виконана у XV столітті. Цікавим є також і документ 1186 року, з міста Фабріано, частина якого написана італійською мовою, [5]. Іншими словами, використання національних (у даному випадку – італійської) мов, навіть в останні століття Середньовіччя, залишається радше на рівні спроб. Ті дипломатичні документи, які стосувалися юридичних і церковних питань, продовжували складати латиною, в той час, коли кореспонденція, що стосувалася інших тем, особливо – на межі з приватними, писалася італійською мовою. По суті, розвиток італомовного дипломатичного дискурсу можна вести від цих документів.

Таким є діахронічний огляд еволюційних змін і італійському дипломатичному дискурсі кінця V – початку XV століття. У подальших дослідженнях автор планує зосередити увагу на особливостях мовлення дипломатів у XV-XXI століттях.

1. Bonnier, Etude critique des chartes de Douai de 1203 à 1275 // Zeitschrift für romanische Philologie, № 13 (1889), p. 431-462; № 14 (1890), p. 66-88 e 298-343. 2. Bresslau H. Manuale di diplomazia per la Germania e l'Italia // Traduzione di Voci-Roth A.M. – Associazione italiana dei paleografi e diplomatici. Divisione studi e pubblicazioni. – Italia, Roma: Ministero per i beni culturali e ambientali. Ufficio centrale per i beni archivistici, 1998. – 1423 p. 3. De Mauro Tullio. Origine del linguaggio // Enciclopedia Multimediale delle scienze filosofiche. – <http://www.emsf.rai.it/aforismi/aforismi.asp?d=66>. 4. Duranti Tommaso. La diplomazia bassomedievale in Italia // "Reti Medievali". – 2009. – ISSN 1593-2214. – http://fermi.univr.it/rm/repertorio/rm_duranti.html. 5. Monaci E., Crestomazia italiana dei primi secoli con prospetto grammaticale e glossario. Città di Castello 1889-1912. Vol. 3, n. 9.

Надійшла до редколегії 14.09.12

Т. Гейко, доц.

ШЛЯХИ ЗБАГАЧЕННЯ МОВ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ (на прикладі запозичень у французькій мові)

У статті розглядаються внутрішні і зовнішні засоби номінації. На прикладі лексем англо-американського походження визначено роль запозичення як потужної рушійної сили неологічних процесів у глобалізованому світі.

Ключові слова: запозичення, номінація, адаптація, словотвір, глобалізація.

В статті рассматриваются внутренние и внешние средства номинации. На примере лексем англо-американского происхождения определяется роль заимствования как мощной движущей силы неологических процессов в мире глобализации.

Ключевые слова: заимствование, номинация, адаптация, словообразование, глобализация.

The article studies the internal and external means of nomination. The role of borrowing as a mobilizing neologic power under the globalization is defined on the example of English borrowings in French.

Key words: borrowing, nomination, adaptation, neology, globalization.

Будь-яка мова має певні засоби номінації, за допомогою яких відбувається називання елементів позамовної дійсності (предметам, явищам, діям тощо). Традиційно вирізняють такі універсальні засоби номінації:

- Внутрішні засоби номінації:
 - 1) утворення нових слів;
 - 2) переосмислення існуючих слів;
 - 3) словосполучення,

- Зовнішні засоби номінації (запозичення). Ці засоби по-різному використовуються у мовах. Найбільш істотними для структури мови, безперечно, є внутрішні засоби, серед яких переважають словотвір та полісемічні трансформації. Але за браком останніх називання може відбуватися через запозичення або за допомогою сполуки слів [1, с. 220-223].